

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 18 marca 2021 r.*

Odwołanie – Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki – Europejski rynek stalowych materiałów ściernych – Uczestnictwo w dwustronnych i wielostronnych kontaktach mających na celu koordynację cen na całym Europejskim Obszarze Gospodarczym – Postępowanie „hybrydowe”, które doprowadziło kolejno do wydania decyzji w sprawie ugody i decyzji kończącej postępowanie zwyczajne – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 41 – Obowiązek bezstronności spoczywający na Komisji Europejskiej – Artykuł 48 – Domniemanie niewinności – Obowiązek uzasadnienia – Jednolite i ciągle naruszenie – Czas trwania naruszenia – Równość traktowania – Nieograniczone prawo orzekania

W sprawie C-440/19 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 6 czerwca 2019 r.,

Pometon SpA, z siedzibą w Maerne di Martellago (Włochy), który reprezentowali E. Fabrizi, V. Veneziano i A. Molinaro, avvocati,

wnoszący odwołanie,

w której drugą stroną postępowania była:

Komisja Europejska, którą reprezentowali początkowo P. Rossi i T. Vecchi, a następnie P. Rossi i C. Sjödin, w charakterze pełnomocników,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes izby, N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin i K. Jürimäe (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: G. Hogan,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 października 2020 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: włoski.

Wyrok

- 1 W odwołaniu Pometon SpA wnosi o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 28 marca 2019 r., Pometon/Komisja (T-433/16, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”, EU:T:2019:201), w którym Sąd stwierdził nieważność art. 2 decyzji Komisji C(2016) 3121 final z dnia 25 maja 2016 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 TFUE oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa AT.39792 – Stalowe materiały ściernie) (zwanej dalej „sporną decyzją”) i ustalił kwotę grzywny nałożonej na Pometon na 3 873 375 EUR.

Ramy prawne

- 2 Artykuł 7 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101] i [102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) stanowi:

„Jeżeli Komisja, działając z urzędu lub na wniosek [wskutek złożonej do niej skargi], stwierdzi naruszenie art. [101] lub [102 TFUE], może w drodze decyzji nakazać przedsiębiorstwom lub związkom przedsiębiorstw, których sprawa dotyczy, by zaprzestały takiego naruszenia. [...]”.

- 3 Zgodnie z brzmieniem art. 23 ust. 2 i 3 tego rozporządzenia:

2. Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniedbania [niedbalstwa]:

a) naruszają art. [101 i 102 TFUE], lub

[...]

Dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.

[...]

3. Przy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia”.

- 4 Artykuł 31 wskazanego rozporządzenia stanowi:

„Trybunał Sprawiedliwości ma nieograniczoną jurysdykcję do rozpatrywania [nieograniczone prawo orzekania w zakresie] odwołań od decyzji, w których Komisja nałożyła grzywnę lub okresową karę pieniężną. Trybunał Sprawiedliwości może uchylić, obniżyć lub podwyższyć nałożoną grzywnę lub okresową karę pieniężną”.

- 5 Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwane dalej „wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywien”) przedstawiają w pkt 9–35 ogólną metodologię ustalania grzywien.

- 6 Punkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien stanowi:

„Mimo iż niniejsze wytyczne przedstawiają ogólną metodologię w zakresie ustalania grzywien, szczególne okoliczności danego przypadku lub konieczność osiągnięcia efektu odstraszającego w pewnym przypadku mogą uzasadnić odstępianie Komisji od wspomnianej metodologii lub pułapów ustalonych w pkt 21”.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

- 7 W pkt 1–21 zaskarżonego wyroku Sąd przedstawił okoliczności powstania sporu. Do celów niniejszego postępowania można je streścić w podany niżej sposób.
- 8 Pometon jest włoskim przedsiębiorstwem specjalizującym się w obróbce metali. Przedsiębiorstwo to prowadziło działalność na rynku stalowych materiałów ściernych (zwanymi dalej „materiałami ściernymi”) do dnia 16 maja 2007 r., kiedy to sprzedało swoją część działalności w tym sektorze jednemu ze swoich konkurentów, francuskiej spółce Winoa SA.
- 9 Materiały ścierne są to luźne stalowe cząstki w postaci kulistej (śrut stalowy) lub kanciastej, znajdujące zastosowanie głównie w przemyśle stalowym, motoryzacyjnym, metalurgicznym, petrochemicznym oraz w cięciu skał. Są one produkowane z resztek złomu stalowego.
- 10 W spornej decyzji Komisja uznała, że w okresie od dnia 3 października 2003 r. do dnia 16 maja 2007 r. Pometon uczestniczył bezpośrednio albo za pośrednictwem swoich przedstawicieli lub przedstawicieli dwóch jego spółek zależnych, Pometon España SA i Pometon Deutschland GmbH, w kartelu polegającym na porozumieniach lub uzgodnionych praktykach z innymi czterema przedsiębiorstwami, tj. amerykańską grupą Ervin Industries Inc. (zwaną dalej „Ervin”), Winoa oraz dwiema spółkami niemieckimi MTS GmbH i Würth GmbH, mającym przede wszystkim na celu koordynowanie cen materiałów ściernych na całym Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG).

Etap dochodzenia i wszczęcie postępowania

- 11 W następstwie wniosku o zwolnienie z grzywny złożonego przez Ervin na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwalniania z grzywien i zmniejszania grzywien w sprawach kartelowych (Dz.U. 2006, C 298, s. 17) i po przyznaniu temu przedsiębiorstwu warunkowego zwolnienia z grzywny Komisja, w dniach 15–17 czerwca 2010 r., przeprowadziła niezapowiedziane kontrole w pomieszczeniach różnych producentów materiałów ściernych, w tym Pometonu i jego spółek zależnych. Następnie instytucja ta skierowała do przedsiębiorstw będących jej zdaniem stronami kartelu szereg żądań udzielenia informacji.
- 12 W dniu 16 stycznia 2013 r. Komisja, zgodnie z art. 2 rozporządzenia (WE) nr 773/2004 z dnia 7 kwietnia 2004 r. odnoszącego się do prowadzenia przez Komisję postępowań zgodnie z art. [101] i [102 TFUE] (Dz.U. 2004, L 123, s. 18), wszczęła postępowanie wyjaśniające przewidziane w art. 11 ust. 6 rozporządzenia nr 1/2003 w stosunku do przedsiębiorstw Ervin, Winoa, MTS, Würth, a także Pometon. Komisja wyznaczyła im termin na zadeklarowanie na piśmie gotowości przystąpienia do rozmów zmierzających do zawarcia ugody zgodnie z art. 10a ust. 1 rozporządzenia nr 773/2004.

Postępowanie i decyzja w sprawie ugody

- 13 Pięć stron domniemywanego kartelu wyraziło wolę wzięcia udziału w rozmowach mających na celu zawarcie ugody. Od lutego do grudnia 2013 r. odbyły się trzy rundy spotkań dwustronnych między Komisją a stronami kartelu, podczas których przedstawiono im istotę zarzutów oraz dowody stanowiące ich podstawę. Komisja poinformowała każdą stronę kartelu o przedziale kwot grzywny, jaka może zostać na nie nałożona.
- 14 W styczniu 2014 r. zainteresowane przedsiębiorstwa przedstawiły w wyznaczonym terminie swoje propozycje ugodowe, z wyjątkiem Pometonu, który postanowił wycofać się z tego postępowania.

- 15 W dniu 13 lutego 2014 r. Komisja skierowała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów do każdej z czterech pozostałych stron domniemywanego kartelu. W dniu 2 kwietnia 2014 r. wydała w odniesieniu do nich decyzję w sprawie ugody C(2014) 2074 final na podstawie art. 7 i 23 rozporządzenia nr 1/2003 (zwaną dalej „decyzją w sprawie ugody”).

Sporna decyzja

- 16 W dniu 3 grudnia 2014 r. Komisja skierowała do Pometonu pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 17 W dniu 25 maja 2016 r. Komisja wydała sporną decyzję na podstawie art. 7 i 23 rozporządzenia nr 1/2003.
- 18 W decyzji tej Komisja uznała zasadniczo, że Pometon wraz z pozostałymi uczestnikami kartelu wprowadzili, w ramach pierwszej części kartelu, jednolity sposób obliczania pozwalający im osiągnąć skoordynowaną podwyżkę cen materiałów ściernych, oparty na wskaźnikach cen złomu (zwaną dalej „dopłatą z tytułu złomu”). W ramach drugiej części kartelu równolegle uzgodnili oni koordynowanie swoich zachowań w odniesieniu do cen sprzedaży materiałów ściernych, stosowanych wobec klientów indywidualnych, zobowiązując się w szczególności do niekonkurowania między sobą poprzez obniżki cen (motywy 32, 33, 37, 57 spornej decyzji).
- 19 Komisja uznała, że naruszenie to stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG. Nie tylko bowiem wszystkie antykonkurencyjne uzgodnienia uczestników kartelu dotyczyły koordynacji cen i odnosiły się do tych samych produktów, ale były one także realizowane na tych samych warunkach w całym okresie naruszenia, trwającym od dnia 3 października 2003 r. do dnia 16 maja 2007 r. Wreszcie, przedsiębiorstwa biorące udział w naruszeniu oraz osoby działające w ich imieniu były zasadniczo te same (motywy 107, 166 spornej decyzji).
- 20 W efekcie zdaniem Komisji kartel taki miał na celu ograniczenie konkurencji i wywierał duży wpływ na wymianę handlową rozpatrywanego produktu między państwami członkowskimi i stronami porozumienia EOG (motywy 142, 154 spornej decyzji).
- 21 Komisja stwierdziła, że Pometon uczestniczył w kartelu od dnia 3 października 2003 r., i opierając się na fakcie, iż Pometon formalnie nie odstąpił od tego kartelu, uznała, że uczestnictwo to trwało do dnia 16 maja 2007 r., kiedy to Pometon sprzedał spółce Winoa swoją działalność w sektorze materiałów ściernych (motywy 160, 166 spornej decyzji).
- 22 Na podstawie wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien Komisja ustaliła kwotę podstawową grzywny w przypadku Pometonu na kwotę odpowiadającą 16% wartości sprzedaży zrealizowanej przez Pometon na rynkach państw EOG w 2006 r., czyli w ostatnim pełnym roku uczestnictwa tego przedsiębiorstwa we wskazanym naruszeniu.
- 23 Owa wielkość procentowa wynika z uwzględnienia stawki podstawowej w wysokości 15%, którą podwyższono o 1%, aby uwzględnić geograficzny zasięg naruszenia obejmujący cały EOG (motywy 214–216 spornej decyzji). Następnie zmienna część kwoty podstawowej grzywny została zwiększona o dodatkową kwotę stałą w wysokości 16%, zastosowaną w celu odstraszenia przedsiębiorstw od zawierania porozumień o koordynacji cen (motyw 220 tej decyzji).
- 24 Obliczona w ten sposób kwota podstawowa grzywny nie była przedmiotem żadnego podwyższenia z tytułu okoliczności obciążających. Przeciwnie, Pometon skorzystał z obniżenia tej kwoty o 10% z tytułu okoliczności łagodzących, ponieważ w drugiej części kartelu uczestniczył w mniejszym zakresie niż inne przedsiębiorstwa (motyw 225 spornej decyzji).

- 25 Wreszcie, na podstawie pkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien Komisja dostosowała w dalszym stopniu dostosowaną kwotę podstawową grzywny (motywy 228–231 spornej decyzji) poprzez zmniejszenie jej o 60%.
- 26 W świetle tych okoliczności Komisja stwierdziła w art. 1 spornej decyzji, że Pometon naruszył art. 101 ust. 1 TFUE i art. 53 ust. 1 porozumienia EOG, uczestnicząc w okresie od dnia 3 października 2003 r. do dnia 16 maja 2007 r. w jednolitym i ciągłym naruszeniu obejmującym cały EOG, dotyczącym koordynacji cen w sektorze materiałów ściernych.
- 27 W art. 2 tej decyzji Komisja nałożyła na Pometon za to naruszenie grzywnę w wysokości 6 197 000 EUR.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 28 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 3 sierpnia 2016 r. Pometon wniósł skargę, domagając się w niej zasadniczo stwierdzenia nieważności spornej decyzji oraz, tytułem żądania ewentualnego, obniżenia kwoty grzywny.
- 29 Pometon podniósł przed Sądem pięć zarzutów.
- 30 Zarzut pierwszy dotyczył naruszenia zasady bezstronności postępowania, zasady domniemania niewinności oraz prawa do obrony w zakresie, w jakim Komisja przypisała temu przedsiębiorstwu konkretne zachowania już w decyzji w sprawie ugody, warunkując w ten sposób oskarżenia wysunięte następnie wobec niego w spornej decyzji.
- 31 Zarzut drugi dotyczył naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG, niewystarczającego i wewnętrznie sprzecznego charakteru uzasadnienia, a także naruszenia prawa do obrony i reguł dotyczących ciężaru dowodu w zakresie, w jakim Komisja przypisała temu przedsiębiorstwu, przy braku dowodów, udział w kartelu, w którym w rzeczywistości nigdy nie uczestniczyło.
- 32 Zarzut trzeci dotyczył naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG w zakresie, w jakim Komisja uznała, że kartel stanowił ograniczenie konkurencji ze względu na cel.
- 33 W zarzucie czwartym Pometon zakwestionował czas trwania swego uczestnictwa w kartelu i powołał się na przedawnienie.
- 34 Wreszcie, w ramach zarzutu piątego, podniesionego na poparcie żądania uchylenia grzywny lub obniżenia jej kwoty, Pometon powołał się na naruszenie obowiązku uzasadnienia oraz zasad proporcjonalności i równego traktowania w odniesieniu do wyjątkowego dostosowania kwoty podstawowej grzywny, którego Komisja dokonała na podstawie pkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien.
- 35 W zaskarżonym wyroku Sąd oddalił pierwsze cztery zarzuty, ale uwzględnił zarzut piąty.
- 36 Sąd stwierdził zatem nieważność art. 2 spornej decyzji i ustalił kwotę grzywny nałożonej na Pometon na 3 873 375 EUR, oddalając skargę w pozostałym zakresie.

Żądania stron w postępowaniu odwoławczym

37 Pometon wnosi do Trybunału o:

- tytułem żądania głównego – uchylenie zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności spornej decyzji;
- tytułem żądania ewentualnego – uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd nie uznał, że Pometon zaprzestał uczestnictwa w spornym kartelu w okresie od dnia 18 listopada 2005 r. do dnia 20 marca 2007 r., i w konsekwencji obniżenie kwoty grzywny nałożonej na tę spółkę, a także, w każdym wypadku, obniżenie tej kwoty, oraz
- obciążenie Komisji kosztami postępowania w pierwszej instancji oraz kosztami postępowania odwoławczego.

38 Komisja wnosi do Trybunału o:

- odrzucenie skargi w części jako niedopuszczalnej, a w części jej oddalenie jako bezzasadnej oraz
- obciążenie Pometonu kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

39 Na poparcie odwołania Pometon podnosi cztery zarzuty. Zarzut pierwszy dotyczy naruszenia prawa przez Sąd polegającego na nieuznaniu, że Komisja naruszyła zasadę bezstronności i zasadę domniemania niewinności. Zarzuty drugi i trzeci dotyczą, po pierwsze, błędnego zastosowania zasad dotyczących ciężaru dowodu i domniemania niewinności, a po drugie, wewnętrznie sprzecznego lub niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonego wyroku odpowiednio w odniesieniu do udziału tego przedsiębiorstwa w pierwszej części kartelu i czasu trwania jego uczestnictwa w kartelu. Zarzut czwarty dotyczy naruszenia zasady równego traktowania i wewnętrznie sprzecznego lub niewystarczającego uzasadnienia zaskarżonego wyroku w odniesieniu do ustalenia kwoty grzywny nałożonej na Pometon.

W przedmiocie zarzutu pierwszego

Argumentacja stron

40 W zarzucie pierwszym Pometon podnosi w istocie, że w pkt 63–103 zaskarżonego wyroku Sąd naruszył prawo, uznając, że przy wydawaniu spornej decyzji Komisja nie naruszyła zasady bezstronności i domniemania niewinności, w świetle wykładni tych zasad dokonanej w orzecznictwie, a w szczególności w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC”) z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310) i wyroku Sądu z dnia 10 listopada 2017 r., Icap i in./Komisja (T-180/15, EU:T:2017:795).

41 Zdaniem Pometonu, wbrew temu, co Sąd orzekł w pkt 103 zaskarżonego wyroku, sporna decyzja jest niezgodna z prawem ze względu na to, że od momentu wydania decyzji w sprawie ugody, jak wynika to z motywów 26, 28, 29, 31 i 36–38 tej decyzji, Komisja przypisywała temu przedsiębiorstwu konkretne zachowanie noszące znamiona naruszenia. Pometon uważa, że w tym stanie rzeczy instytucja ta nie mogła dokonać bezstronnej oceny w trakcie postępowania, które doprowadziło do wydania spornej decyzji.

- 42 W pierwszej kolejności okoliczność, na którą błędnie powołał się Sąd w pkt 65 i 76 zaskarżonego wyroku, że w przypisie 4 do decyzji w sprawie ugody Komisja wyraźnie wykluczyła winę Pometonu, nie pozwala na uniknięcie nieporozumień co do odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa. Ponadto w tym względzie niniejsza sprawa różni się od sprawy, w której zapadł wyrok Sądu z dnia 10 listopada 2017 r., Icap i in./Komisja (T-180/15, EU:T:2017:795).
- 43 W drugiej kolejności Pometon podnosi, że Sąd, uznając w pkt 79, 81 i 83 zaskarżonego wyroku, iż Komisja działała zgodnie z wyrokiem ETPC z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310), naruszył kryteria określone w pkt 64 tego wyroku. Zgodnie z tymi kryteriami, aby zasada domniemania niewinności była przestrzegana, dokonane odniesienia do Pometonu powinny być konieczne lub niezbędne do oceny winy adresatów decyzji w sprawie ugody. Tymczasem w niniejszej sprawie nie miało to miejsca, a Sąd zgodził się uwzględnić odniesienia, które mogły „okazać się obiektywnie przydatne” lub które „mają na celu ustalenie odpowiedzialności za naruszenie wyłącznie” stron, które zawarły ugodę.
- 44 W szczególności, po pierwsze, stwierdzenie dokonane przez Komisję w pkt 31 decyzji w sprawie ugody, zgodnie z którym kontakty z Pometonem trwały do dnia 16 maja 2007 r., dotyczyło tylko jednego z elementów odpowiedzialności przypisywanej Pometonowi i jest pozbawione znaczenia dla oceny winy pozostałych uczestników kartelu. Pometon podnosi, że wzmianka o tym stwierdzeniu nie była konieczna, ponieważ, jak uznał Sąd w pkt 89 zaskarżonego wyroku, owo stwierdzenie posłużyło Komisji jedynie do opisanego rozwoju kartelu na przestrzeni czasu i ponieważ przedsiębiorstwa, które zawarły ugodę, przyznały się do uczestnictwa w kartelu aż do 2010 r. Ponadto, gdyby Komisja chciała poinformować o przeniesieniu działalności Pometonu na spółkę Winoa, wzmianka o tym przeniesieniu byłaby wystarczająca.
- 45 Co więcej, w pkt 89 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził również, że odniesienie do Pometonu zawarte w pkt 31 decyzji w sprawie ugody nie miało „na celu ustalenia odpowiedzialności [Pometonu] za rozpatrywane naruszenie”. W tym względzie Pometon utrzymuje, że z pkt 41 i 65 wyroku ETPC z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2014:0227JUD001710310) wynika, iż domniemanie niewinności zostaje naruszone, w sytuacji gdy uzasadnienie decyzji pozwala sądzić, że Komisja uznała zainteresowanego za winnego lub że takie odniesienie wzbudziło wątpliwości co do ewentualnego przesądzenia z góry o jego winie.
- 46 Po drugie, z tego samego powodu zawarte w pkt 81 zaskarżonego wyroku twierdzenie, że odniesienia do Pometonu, znajdujące się wyłącznie w pkt 4 decyzji w sprawie ugody, zatytułowanym „Opis wydarzeń”, „nie zawierają żadnej kwalifikacji prawnej zachowania tego przedsiębiorstwa”, również pozbawione jest znaczenia. Co więcej, jest ono błędne, ponieważ Komisja nie ograniczyła się do powołania się na pewne okoliczności faktyczne, które można przypisać Pometonowi, lecz w pkt 29 tej decyzji zakwalifikowała jego zachowanie jako „porozumienie” lub kartel. Ponadto Pometon przypomina, że w wyroku z dnia 10 listopada 2017 r., Icap i in./Komisja (T-180/15, EU:T:2017:795), Sąd uznał, iż Komisja naruszyła zasadę domniemania niewinności ze względu na wzmianki o osobie trzeciej zawarte w decyzji w sprawie ugody, mimo że kwestionowane fragmenty znalazły się w części tej decyzji dotyczącej przypomnienia okoliczności faktycznych i że nie zawierały one kwalifikacji prawnej w świetle art. 101 ust. 1 TFUE.
- 47 Po trzecie, w pkt 83 zaskarżonego wyroku Sąd przypisał nienależne znaczenie okoliczności, że odniesienia do Pometonu były oparte na okolicznościach faktycznych uznanych przez cztery przedsiębiorstwa, które zgodziły się na zawarcie ugody. Sąd próbował zatem uzasadnić treść decyzji w sprawie ugody, stwierdzając, że powtórzono w niej treść propozycji ugodowych podpisanych przez strony, które zgodziły się zawrzeć ugodę. Tymczasem Pometon utrzymuje, że propozycje te pochodziły w rzeczywistości od Komisji. Co więcej, okoliczność, że Komisja z góry przesądziła o odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa, jasno wynika z samego brzmienia tych propozycji, które określają zachowania przypisywane Pometonowi mianem „kartelu” i „kontaktów antykonkurencyjnych”.

- 48 W tym względzie Pometon wyjaśnia w replice, że jego argumentacja dotycząca propozycji ugodowych jest konieczna, biorąc pod uwagę ocenę Sądu, wobec czego nie można jej uznać za niedopuszczalną.
- 49 Komisja podnosi w odpowiedzi, że zarzut ten jest niedopuszczalny, ponieważ zmierza on do zakwestionowania oceny okoliczności faktycznych dotyczących postępowania administracyjnego i do uzyskania ponownej oceny przez Trybunał istoty zarzutu, w przedmiocie którego Sąd już orzekł, a także wprowadza on nowe zastrzeżenia, które nie zostały podniesione w pierwszej instancji. Instytucja ta twierdzi, że zarzut ten jest w każdym wypadku bezzasadny.

Ocena Trybunału

– W przedmiocie dopuszczalności

- 50 Należy przypomnieć, iż w myśl utrwalonego orzecznictwa Trybunału to wyłącznie Sąd jest właściwy do ustalenia i oceny okoliczności faktycznych, a także, co do zasady, do zbadania dowodów, które dopuścił on na poparcie tych okoliczności. Jeśli zatem dowody te uzyskano w prawidłowy sposób przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego, wyłącznie do Sądu należy ocena, jaką wagę należy przywiązywać do przedstawionych dowodów. Z wyłączeniem przypadków przeinaczenia tych dowodów ocena ta nie stanowi zatem zagadnienia prawnego, które jako takie podlega kontroli Trybunału (wyrok z dnia 12 stycznia 2017 r., Timab Industries i CFPR/Komisja, C-411/15 P, EU:C:2017:11, pkt 153).
- 51 Ponadto w ramach odwołania kontrola Trybunału ogranicza się do oceny rozstrzygnięcia prawnego w kwestii zarzutów i argumentów, które były roztrząsane przed Sądem. W związku z tym strona nie może podnosić po raz pierwszy przed Trybunałem zarzutów lub argumentów, których nie podniosła przed Sądem (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 listopada 2016 r., BSH/EUIPO, C-43/15 P, EU:C:2016:837, pkt 43; z dnia 19 grudnia 2019 r., HK/Komisja, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, pkt 26).
- 52 Wreszcie, o ile odwołanie jest niedopuszczalne w zakresie, w jakim ogranicza się do powtórzenia zarzutów i argumentów, które zostały już przedstawione przed Sądem, o tyle w sytuacji gdy wnoszący odwołanie kwestionuje wykładnię lub zastosowanie przez Sąd prawa Unii, kwestie prawne przeanalizowane w pierwszej instancji mogą być rozważane ponownie w ramach postępowania odwoławczego. Gdyby bowiem wnoszący odwołanie nie mógł oprzeć odwołania na zarzutach i argumentach podniesionych już przed Sądem, postępowanie odwoławcze byłoby częściowo pozbawione sensu (zob. podobnie wyrok z dnia 12 stycznia 2017 r., Timab Industries i CFPR/Komisja, C-411/15 P, EU:C:2017:11, pkt 154, 155 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 53 W niniejszej sprawie w ramach zarzutu pierwszego Pometon utrzymuje, że Sąd kilkakrotnie naruszył prawo, jako że zarzut dotyczący naruszenia zasady bezstronności i domniemania niewinności rozstrzygnął on na podstawie błędnych kryteriów.
- 54 Wbrew twierdzeniom Komisji zarzut tego rodzaju dotyczy kwestii prawnych, które mogą być przedmiotem badania na etapie odwołania.
- 55 Jednakże, jak słusznie zauważa Komisja, na poparcie zarzutu pierwszego Pometon podniósł na etapie odwołania nowy argument dotyczący przygotowania przez Komisję propozycji ugodowych i ich skutków, podczas gdy mógł on podnieść ten argument już przed Sądem. Zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 51 niniejszego wyroku argument ten jest niedopuszczalny.
- 56 W konsekwencji zarzut pierwszy jest dopuszczalny w zakresie, w jakim nie dotyczy on tego argumentu.

– Co do istoty

- 57 W zarzucie pierwszym Pometon utrzymuje, że Sąd naruszył prawo, gdy orzekł w pkt 103 zaskarżonego wyroku, że zarówno ze względu na redakcyjne środki ostrożności podjęte przez Komisję przy sporządzaniu decyzji w sprawie ugody, jak i ich treść merytoryczną, wzmianek dotyczących Pometonu zawartych w tej decyzji nie można uznać za oznakę braku bezstronności tej instytucji w stosunku do Pometonu i nieprzestrzegania domniemania niewinności w spornej decyzji.
- 58 W tym względzie należy przypomnieć, że Komisja jest zobowiązana do poszanowania w trakcie postępowania administracyjnego praw podstawowych zainteresowanych przedsiębiorstw. Wśród nich znajduje się prawo do dobrej administracji, zapisane w art. 41 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”), zgodnie z którym każdy ma prawo w szczególności do bezstronnego rozpatrzenia swojej sprawy przez instytucje Unii. Ten wymóg bezstronności obejmuje z jednej strony subiektywną bezstronność, rozumianą w ten sposób, że żaden pracownik danej instytucji zajmujący się tą sprawą nie może w jakikolwiek sposób okazywać stronniczości lub osobistych uprzedzeń, a z drugiej strony obiektywną bezstronność, rozumianą w ten sposób, że po stronie instytucji muszą istnieć dostateczne gwarancje, by wykluczyć w tym względzie wszelkie uzasadnione wątpliwości (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2013 r., Ziegler/Komisja, C-439/11 P, EU:C:2013:513, pkt 154, 155).
- 59 Zasadę bezstronności, która wchodzi w zakres prawa do dobrej administracji, należy odróżnić od zasady domniemania niewinności, która ma zastosowanie, zważywszy na charakter rozpatrywanych naruszeń, jak również na charakter i surowość związanych z nimi sankcji, do postępowań w sprawie naruszenia reguł konkurencji mających zastosowanie do przedsiębiorstw, które to postępowania mogą zakończyć się nałożeniem grzywnien lub okresowych kar pieniężnych (wyroki: z dnia 8 lipca 1999 r., Hüls/Komisja, C-199/92 P, EU:C:1999:358, pkt 150; z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja, C-89/11 P, EU:C:2012:738, pkt 73).
- 60 Domniemanie niewinności stanowi ogólną zasadę prawa Unii, którą wyraża art. 48 ust. 1 karty (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja, C-89/11 P, EU:C:2012:738, pkt 72).
- 61 Artykuł 48 karty odpowiada art. 6 ust. 2 i 3 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (EKPC), jak wynika z wyjaśnień dotyczących tego postanowienia karty. Zgodnie z art. 52 ust. 3 karty oznacza to, że art. 6 ust. 2 i 3 EKPC należy brać pod uwagę przy dokonywaniu wykładni art. 48 karty jako próg minimalnej ochrony [wyrok z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 41].
- 62 W tych okolicznościach należy przypomnieć, że zasada domniemania niewinności zostaje naruszona, w sytuacji gdy orzeczenie sądowe lub oficjalne oświadczenie dotyczące oskarżonego zawiera wyraźne, złożone mimo braku prawomocnego wyroku skazującego, oświadczenie, zgodnie z którym dana osoba popełniła dane przestępstwo. W tym kontekście należy podkreślić znaczenie wyboru wyrażenń użytych przez organy sądowe, a także szczególnych okoliczności, w jakich zostały one sformułowane, oraz charakteru i kontekstu danego postępowania [zob. podobnie wyrok z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 43; zob. także podobnie wyrok ETPC z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom, CE:ECHR:20140227JUD001710310, § 63].
- 63 Tak więc w złożonym postępowaniu karnym, obejmującym szereg podejrzanych, którzy nie mogą być osądzeni we wspólnym procesie, odniesienia sądu krajowego do udziału osób trzecich, które mogą następnie być osądzone w odrębnym postępowaniu, mogą okazać się niezbędne dla oceny winy oskarżonych. Jeżeli jednak okoliczności dotyczące udziału osób trzecich muszą być wprowadzone, dany sąd powinien unikać podawania większej ilości informacji, niż jest to niezbędne do analizy odpowiedzialności prawnej osób, które są oskarżone w toczącym się przed nim postępowaniu. Ponadto uzasadnienie orzeczeń sądowych należy formułować przy użyciu wyrażenń, dzięki którym

można uniknąć potencjalnego przedwczesnego osądu w przedmiocie winy danych osób trzecich, który mógłby zagrozić rzetelnej analizie zarzutów postawionych im w ramach odrębnego postępowania [zob. podobnie wyrok z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 44; zob. także podobnie wyrok ETPC z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom, CE:ECHR:20140227JUD001710310, §§ 64, 65].

- 64 W świetle pkt 59–61 niniejszego wyroku orzecznictwo dotyczące domniemanie niewinności przedstawione w pkt 62 i 63 niniejszego wyroku ma znaczenie *mutatis mutandis*, w sytuacji gdy Komisja wydaje w odniesieniu do jednego i tego samego kartelu kolejno dwie decyzje, których adresatami są różne przedsiębiorstwa, po przeprowadzeniu dwóch odrębnych postępowań, a mianowicie, po pierwsze, decyzję podjętą po zakończeniu postępowania ugodowego i skierowaną do przedsiębiorstw uczestniczących w postępowaniu ugodowym, a po drugie, decyzję podjętą po zakończeniu postępowania zwykłego i skierowaną do innych przedsiębiorstw, które uczestniczyły w kartelu.
- 65 W takim przypadku, zakwalifikowanym jako postępowanie „hybrydowe”, które prowadzi do wydania kolejnych decyzji, może bowiem być obiektywnie konieczne, aby w decyzji kończącej postępowanie ugodowe Komisja odniosła się do pewnych okoliczności faktycznych i zachowań dotyczących uczestników domniemywanego kartelu, którzy są objęci postępowaniem zwykłym. W świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 62 i 63 niniejszego wyroku zadaniem Komisji jest zapewnienie, aby w decyzji kończącej postępowanie ugodowe uszanowane zostało domniemanie niewinności przedsiębiorstw, które odmówiły zawarcia ugody i które są objęte postępowaniem zwykłym.
- 66 W ramach kontroli poszanowania domniemanie niewinności przez Komisję zadaniem sądu Unii jest zbadanie decyzji kończącej postępowanie ugodowe i całego jej uzasadnienia w świetle szczególnych okoliczności, w jakich decyzja ta została wydana. Jakikolwiek wyraźne odniesienie w niektórych fragmentach tej decyzji do braku odpowiedzialności pozostałych uczestników domniemywanego kartelu byłoby bowiem pozbawione sensu, gdyby inne fragmenty rzeczowej decyzji mogły zostać zrozumiane jako przedwczesne uznanie ich odpowiedzialności [zob. analogicznie wyrok z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 46].
- 67 To w świetle tego orzecznictwa należy zbadać, czy – jak twierdzi Pometon – Sąd dopuścił się naruszeń prawa przy ocenie podniesionego przed nim zarzutu pierwszego, dotyczącego naruszenia przez Komisję zasady bezstronności i domniemanie niewinności.
- 68 W tym względzie należy zauważyć, że w zaskarżonym wyroku Sąd zbadał zasadniczo z jednej strony, czy w decyzji w sprawie ugody Komisja zastosowała wystarczające redakcyjne środki ostrożności w celu uniknięcia przedwczesnego rozstrzygnięcia co do uczestnictwa Pometonu w kartelu, a z drugiej strony, czy odniesienia do tego przedsiębiorstwa zawarte w decyzji w sprawie ugody były konieczne.
- 69 W pierwszej kolejności w odniesieniu do redakcyjnych środków ostrożności Sąd uznał bowiem w pkt 65 i 76 zaskarżonego wyroku, że Komisja, w szczególności w przypisie 4 do decyzji w sprawie ugody, wyraźnie wykluczyła na tym etapie postępowania winę Pometonu, podkreślając, że decyzja ta była skierowana wyłącznie do czterech przedsiębiorstw, które zgodziły się zawrzeć ugodę, oraz że sprawa Pometonu zostanie rozpatrzona w późniejszym terminie w ramach odrębnego postępowania kontryktoryjnego.
- 70 W pkt 67, 81 i 82 tego wyroku Sąd wskazał ponadto, że uzasadnienie decyzji w sprawie ugody nie zawierało żadnej kwalifikacji prawnej okoliczności faktycznych dotyczących Pometonu, o której wspomniano wyłącznie w pkt 4 tej decyzji, zatytułowanym „Opis wydarzeń”, oraz że w pkt 2.25 tej decyzji wymieniono Pometon nie jako stronę postępowania ugodowego i adresata rzeczowej decyzji, lecz jako przedsiębiorstwo, które jest objęte postępowaniem dochodzeniowym wszczętym wobec uczestników domniemywanego kartelu.

- 71 Argumenty Pometonu nie pozwalają wykazać, że oceny te są błędne pod względem prawnym.
- 72 Po pierwsze, jeśli chodzi o argumentację Pometonu streszczoną w pkt 42 niniejszego wyroku, należy zaznaczyć, że przy założeniu, iż Pometon zamierzał powołać się na błędne rozumienie przez Sąd przypisu 4 do decyzji w sprawie ugody, a tym samym na przeinaczenie tej decyzji, argument tego rodzaju nie może zostać uwzględniony.
- 73 O ile prawdą jest, że w przypisie tym nie wskazano wyraźnie, że odpowiedzialność Pometonu w związku z domniemywanym kartelem jest wykluczona, o tyle jednak wskazano w nim jednoznacznie, że Pometon nie jest adresatem decyzji w sprawie ugody, że jest on objęty odrębnym postępowaniem i że odniesienia do Pometonu zawarte w rzeczonyj decyzji zostały wykorzystane wyłącznie do ustalenia odpowiedzialności innych uczestników kartelu. W związku z tym Sąd nie zinterpretował błędnie wspomnianego przypisu, gdy w pkt 65 zaskarżonego wyroku stwierdził, że Komisja wykluczyła winę Pometonu w tym samym przypisie, przy czym należy przypomnieć, że Sąd dołożył starań, by wyjaśnić, iż wykluczenia tego dokonano jedynie „na tym etapie postępowania”.
- 74 W tych okolicznościach nie można również uwzględnić argumentu Pometonu, zgodnie z którym zasadniczo Sąd naruszył prawo, gdy uznał, że wykluczenie winy Pometonu w przypisie 4 do decyzji w sprawie ugody pozwoliło uniknąć nieporozumień co do odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa za naruszenie.
- 75 Po drugie, ponieważ Pometon twierdzi, że w szczególności w pkt 29 decyzji w sprawie ugody Komisja wspomniała o „porozumieniu” (agreement) zawartym między stronami postępowania ugodowego i Pometonem oraz że instytucja ta dokonała kwalifikacji zachowania przypisywanego temu przedsiębiorstwu, należy zauważyć, że – jak słusznie wskazał Sąd w pkt 67, 81 i 82 zaskarżonego wyroku – w decyzji w sprawie ugody Komisja w żaden sposób nie zakwalifikowała zachowania Pometonu jako zachowania antykonkurencyjnego. Przeciwnie, instytucja ta ograniczyła się do określenia zachowania tego przedsiębiorstwa w ramach opisu okoliczności faktycznych. Zresztą wbrew twierdzeniom Pometonu Komisja zrezygnowała z posłużenia się w tym kontekście terminem „kartel”.
- 76 W świetle tych okoliczności Sąd mógł, nie naruszając przy tym prawa, stwierdzić w szczególności w pkt 103 zaskarżonego wyroku, że Komisja zastosowała wystarczające redakcyjne środki ostrożności. Instytucja ta wykazała bowiem wymaganą ostrożność redakcyjną, podkreślając fakt, że jej zadaniem nie było wypowiadanie się w przedmiocie uczestnictwa Pometonu w domniemywanym kartelem, nie tylko w celu uniknięcia, jak wskazał Sąd w pkt 76 i 84 zaskarżonego wyroku, umyślnego czy definitywnego przesądzania o odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa, ale także, zgodnie z orzecnictwem przytoczonym w pkt 63 niniejszego wyroku, wszelkiego, choćby potencjalnego, przesądzania o tej odpowiedzialności.
- 77 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o ocenę niezbędnego charakteru odniesień do Pometonu w decyzji w sprawie ugody, należy przypomnieć, że w ramach postępowania hybrydowego prowadzącego do wydania kolejnych decyzji Komisja, która podlega w tym zakresie kontroli Sądu, powinna unikać podawania w tej decyzji większej ilości informacji na temat uczestnictwa osoby trzeciej, takiej jak Pometon, niż ilość informacji, która jest niezbędna do ustalenia odpowiedzialności adresatów tej decyzji [zob. analogicznie wyrok z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 44].
- 78 W niniejszej sprawie Sąd wskazał w pkt 77 zaskarżonego wyroku, że należy ocenić, czy odniesienia do Pometonu zawarte w decyzji w sprawie ugody można rzeczywiście uznać za niezbędne do możliwie najpełniejszego opisu okoliczności leżących u podstaw domniemywanego kartelu.
- 79 W tym kontekście Sąd wskazał w pkt 79 zaskarżonego wyroku, że jeśli chodzi o postępowanie hybrydowe, które doprowadziło do wydania kolejno dwóch decyzji, odniesienia do niektórych zachowań Pometonu zawarte w decyzji w sprawie ugody mogły „okazać się obiektywnie przydatne do

opisu początków całego kartelu”. W pkt 81–83 tego wyroku Sąd uznał w szczególności, że motywy zawierające te odniesienia nie zawierają żadnej kwalifikacji prawnej zachowania tego przedsiębiorstwa z uwagi na redakcyjne środki ostrożności zastosowane przez Komisję. W pkt 88 i 89 wskazanego wyroku Sąd oddalił argumenty Pometonu, zgodnie z którymi odniesienia do tego przedsiębiorstwa zawarte w motywach 31 i 37 tej decyzji nie były konieczne.

- 80 Argumenty przedstawione przez Pometon na etapie odwołania nie są w stanie podważyć tych ocen.
- 81 Po pierwsze, o ile bowiem w pkt 79 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że odniesienia do Pometonu mogą okazać się obiektywnie przydatne do opisu początków całego kartelu, ustanawiając tym samym kryterium bardziej elastyczne niż kryterium niezbędnego charakteru wymagane w orzecznictwie przypomnianym w pkt 77 niniejszego wyroku, o tyle z treści pkt 79 i 80 zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd nie wyciągnął żadnych wniosków z oceny obiektywnej przydatności tych odniesień, a wręcz przeciwnie, w szczególności w pkt 85 i 88 zaskarżonego wyroku zbadał w świetle wyroku ETPC z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie Karaman przeciwko Niemcom (CE:ECHR:20140227JUD001710310, § 63), czy rzeczne odniesienia są niezbędne, czy też nie.
- 82 Po drugie, w zakresie, w jakim Pometon kwestionuje ocenę niezbędności odniesień do tego przedsiębiorstwa, należy wyjaśnić, że strona ta krytykuje wyłącznie zawartą w pkt 89 zaskarżonego wyroku ocenę odniesienia występującego w motywie 31 decyzji w sprawie ugody.
- 83 W motywie tym Komisja stwierdziła, że „[k]ontakty z Pometonem były utrzymywane do dnia 16 maja 2007 r., kiedy Pometon sprzedał swoją działalność w zakresie materiałów ściernych [...] spółce Winoa i opuścił rynek”. Wspomniany motyw znajduje się w czwartym rozdziale decyzji w sprawie ugody, zatytułowanym „Opis wydarzeń”, a dokładniej w części pierwszej tego rozdziału zatytułowanej „Charakter i zakres zachowania”, który rozpoczyna się, w motywie 26 tej decyzji, odniesieniem do częstych kontaktów między przedsiębiorstwami Erwin, Winoa, MTS, Würth i Pometon. Zgodnie z motywem 32 wskazanej decyzji dopiero latem 2007 r., czyli po dniu 16 maja 2007 r., pozostali uczestnicy kartelu skorygowali dopłatę z tytułu złomu. Wzmianka o Pometonie w motywie 31 tej decyzji pozwalała zatem wyjaśnić zmianę zachowania zarzucanego innym uczestnikom kartelu, o których mowa w rzeczonyj decyzji.
- 84 Sąd nie naruszył zatem prawa, gdy orzekł, że wzmianka ta miała na celu jedynie wyjaśnienie rozwoju na przestrzeni czasu kartelu, do uczestnictwa w którym przyznały się cztery przedsiębiorstwa będące stronami postępowania ugodowego, i uznał zasadniczo, że wzmianka ta była niezbędna.
- 85 Po trzecie, w zakresie, w jakim Pometon twierdzi, że w uzasadnieniu decyzji w sprawie ugody Komisja dokonała kwalifikacji prawnej jego zachowań, argumentację tego przedsiębiorstwa należy oddalić z powodu przedstawionego w pkt 75 niniejszego wyroku.
- 86 Wreszcie, w odniesieniu do argumentów Pometonu dotyczących porównania niniejszej sprawy ze sprawą, w której zapadł wyrok Sądu z dnia 10 listopada 2017 r., Icap i in./Komisja (T-180/15, EU:T:2017:795), wystarczy przypomnieć, że – jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 66 niniejszego wyroku – kwestia, czy Komisja naruszyła domniemanie niewinności, zależy od decyzji ugodowych właściwych dla każdej sprawy, w tym od ich uzasadnienia, a także od szczególnych okoliczności, w jakich zostały one wydane.
- 87 Z całości powyższych rozważań wynika, że zarzut pierwszy należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w pozostałej części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu drugiego

Argumentacja stron

- 88 W zarzucie drugim Pometon podnosi w istocie, że w pkt 129–160 zaskarżonego wyroku Sąd dopuścił się naruszeń prawa, błędnie stosując zasady dotyczące ciężaru dowodu i nie stosując zasady domniemania niewinności. Przedsiębiorstwo to utrzymuje również, że uzasadnienie tego wyroku jest w tym względzie wewnętrznie sprzeczne lub niewystarczające.
- 89 W pierwszej kolejności twierdzi ono, że w pkt 129–147 tego wyroku Sąd uznał za bezsporne fakty i odpowiedzialność, które Pometon zakwestionował w skardze w pierwszej instancji. Pometon odsyła w tym ostatnim względzie do konkretnych punktów tej skargi.
- 90 W drugiej kolejności Pometon utrzymuje, że w pkt 142, 144 i 145 rzeczonego wyroku Sąd stwierdził jego uczestnictwo w kartelu na podstawie założeń lub ocen opartych na racjonalności lub prawdopodobieństwie określonych zdarzeń. Postępując w ten sposób, Sąd nie uwzględnił orzecznictwa, zgodnie z którym, po pierwsze, uczestnictwa przedsiębiorstwa w kartelu nie można wywodzić ze spekulacji przeprowadzanych na podstawie niedokładnych dowodów, po drugie, dowody powinny być wystarczająco wiarygodne, precyzyjne i spójne, aby uzasadnić silne przekonanie, że skarżąca uczestniczyła w kartelu, i powinny pozwolić na stwierdzenie, ponad wszelką rozsądną wątpliwość, istnienia naruszenia, a po trzecie, istnienie wątpliwości po stronie sądu należy rozstrzygać na korzyść zainteresowanego przedsiębiorstwa.
- 91 Komisja utrzymuje, że zarzut drugi jest niedopuszczalny, ponieważ dotyczy on oceny okoliczności faktycznych, jest skierowany przeciwko spornej decyzji i jest w części powtórzeniem argumentów przedstawionych na poparcie zarzutu drugiego skargi w pierwszej instancji. W każdym razie zarzut ten jest według niej bezzasadny.

Ocena Trybunału

- 92 Na wstępie należy stwierdzić, że w ramach zarzutu drugiego Pometon podnosi zasadniczo, iż Sąd dopuścił się naruszeń prawa przy stosowaniu zasad regulujących rozkład ciężaru dowodu w odniesieniu do naruszeń w dziedzinie prawa konkurencji i naruszył ciężący na nim obowiązek uzasadnienia. Ponieważ zarzut ten dotyczy kwestii prawnych, które mogą zostać zbadane przez Trybunał na etapie odwołania, jest on dopuszczalny.
- 93 Należy zaznaczyć, że w pkt 129–160 zaskarżonego wyroku Sąd ocenił argumenty Pometonu zmierzające do zakwestionowania dowodu jego uczestnictwa w pierwszej części kartelu dotyczącej sposobu obliczania dopłaty z tytułu złomu.
- 94 W tym względzie Sąd stwierdził w pkt 129 zaskarżonego wyroku, że Pometon nie zakwestionował swojej „początkowej odpowiedzialności” w ramach tej części kartelu ze względu na jego zaangażowanie w zawarcie porozumienia w sprawie sposobu obliczania dopłaty z tytułu złomu i przygotowanie tego porozumienia. W pkt 132–147 tego wyroku Sąd uznał, że Komisja wykazała w sposób wymagany prawem, iż dopłata z tytułu złomu była stosowana automatycznie wśród uczestników kartelu. Mając na względzie ten automatyzm i informacje zawarte w aktach sprawy, Sąd oddalił w pkt 148–159 tego wyroku argumentację Pometonu, zgodnie z którą uczestnictwo w spotkaniach i innych kontaktach było konieczne do wprowadzenia w życie pierwszej części kartelu poczynając od 2004 r. W świetle tych okoliczności Sąd orzekł w pkt 160 tego wyroku, że uczestnictwo Pometonu w tej części kartelu zostało w pełni wykazane.

- 95 W pierwszej kolejności należy uznać, że postępując w ten sposób, Sąd uzasadnił w sposób wymagany prawem swą ocenę argumentów podniesionych przed nim przez Pometon. Wynika z tego, że argumentację Pometonu dotyczącą niewystarczającego charakteru lub wewnętrznej sprzeczności uzasadnienia, która zresztą nie została poparta żadnymi dowodami, należy oddalić jako bezzasadną.
- 96 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o twierdzenia dotyczące naruszeń prawa w zakresie stosowania reguł dowodowych w dziedzinie prawa konkurencji, należy zaznaczyć, po pierwsze, że argumentacja Pometonu, zgodnie z którą Sąd błędnie uznał pewne okoliczności faktyczne i „odpowiedzialność” za bezsporne, wynika z fragmentarycznej i błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku.
- 97 W pkt 129 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, co prawda, że Pometon „nie kwestionuje swojej początkowej odpowiedzialności w ramach pierwszej części kartelu”, co w oderwaniu od kontekstu można by zrozumieć w ten sposób, iż zdaniem Sądu Pometon nie kwestionował swej odpowiedzialności, a tym samym swego uczestnictwa w kartelu. Z całej treści pkt 129–160 tego wyroku wynika jednak jasno, że we wspomnianym pkt 129 Sąd zamierzał stwierdzić to, że Pometon nie kwestionuje samego faktu, iż przyczynił się on do wprowadzenia systemu dopłaty z tytułu złomu, a nie to, że Pometon nie kwestionuje swego uczestnictwa w kartelu.
- 98 Ponadto nawet przy założeniu, że Pometon zmierza do zarzucenia Sądowi przeinaczenia w ten sposób jego skargi pierwszoinstancyjnej, należy zauważyć, że we fragmentach tej skargi, o których mowa w ramach badanego zarzutu, Pometon zakwestionował w sposób ogólny swe uczestnictwo w kartelu, nie kwestionując jednak swej obecności na spotkaniu w dniu 3 października 2003 r., podczas którego ustalono sposób obliczania dopłaty z tytułu złomu. Zresztą Pometon potwierdził nawet swą obecność na tym spotkaniu w replice złożonej przed Trybunałem.
- 99 Po drugie, w zakresie, w jakim Pometon zarzuca Sądowi, że nie uwzględnił on, w szczególności w pkt 142, 144 i 145 zaskarżonego wyroku, orzecznictwa dotyczącego ciężaru dowodu w dziedzinie prawa konkurencji, należy zauważyć, że w pkt 132–147 tego wyroku Sąd należycie zbadał dowody przedstawione przez Komisję. Ze wszystkich tych dowodów wywiódł on, że Komisja wykazała w sposób wymagany prawem automatyczne stosowanie dopłaty z tytułu złomu.
- 100 Ocenę tej nie może podważyć fakt, że w pkt 142, 144 i 145 zaskarżonego wyroku, do których konkretnie odniósł się Pometon, Sąd użył zniuansowanych sformułowań, korzystając z pojęć takich jak „prawdopodobieństwo” czy „przyjęcie założenia”.
- 101 Wskazane punkty zaskarżonego wyroku wpisują się bowiem w ocenę dowodów z dokumentów zawartych w aktach Komisji, w ramach której Sąd zasadniczo potwierdził zbiór poszlak dostarczonych przez Komisję zgodnie z orzecznictwem dotyczącym dowodu na okoliczność naruszeń w dziedzinie prawa konkurencji. Zgodnie z tym orzecznictwem dowód ten może bowiem zostać przeprowadzony przez Komisję za pomocą zbioru obiektywnych i spójnych poszlak, które – oceniane łącznie – mogą stanowić, w braku innego spójnego wytłumaczenia, dowód takiego naruszenia, nawet jeśli któraś z tych poszlak nie jest sama w sobie wystarczająca w tym względzie (zob. podobnie wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r., Komisja/Keramag Keramische Werke i in., C-613/13 P, EU:C:2017:49, pkt 50–52).
- 102 W świetle całości powyższych rozważań zarzut pierwszy należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego

Argumentacja stron

- 103 W zarzucie trzecim Pometon utrzymuje, że w pkt 289–316 i 373 zaskarżonego wyroku Sąd, po pierwsze, naruszył zasady dotyczące ciężaru dowodu i domniemania niewinności, a po drugie, naruszył ciężący na nim obowiązek uzasadnienia w ramach swej analizy czasu trwania domniemanego uczestnictwa w naruszeniu.
- 104 W pierwszej kolejności Sąd odwrócił ciężar dowodu, orzekając w pkt 308 i 309 zaskarżonego wyroku, że brak kontaktów o znamionach zмовы między Pometonem a pozostałymi stronami kartelu nie pozwala uznać, że Pometon przerwał swe uczestnictwo w kartelu i że nie przedstawił żadnego dowodu, który pozwalałby przyjąć, iż kontakty mające znamiona zмовы były niezbędne do kontynuowania jego uczestnictwa w kartelu. Sąd odstąpił tym samym od własnego orzecznictwa, zgodnie z którym stwierdzenie, że nie istnieją dowody ani poszlaki pozwalające sądzić, iż naruszenie zostało przerwane w odniesieniu do skarżącego, nie może nabrać znaczenia dopóty, dopóki Komisja nie spełni spoczywającego na niej ciężaru dowodu poprzez przedstawienie dowodów odnoszących się do okoliczności faktycznych wystarczająco zbliżonych w czasie, tak aby można było rozsądnie przyjąć, że naruszenie trwało nieprzerwanie między dwiema określonymi datami.
- 105 W drugiej kolejności Pometon twierdzi, że w świetle charakterystyki kartelu, który zdaniem Komisji został wprowadzony w życie dzięki częstym, ciągłym i powtarzającym się kontaktom, okoliczność, że przedsiębiorstwo to nie uczestniczyło w dwunastu spotkaniach, które odbyły się w latach 2005 i 2007 z udziałem pozostałych stron kartelu, powinna prowadzić do stwierdzenia, że przerwało ono swe uczestnictwo w tym kartelu.
- 106 Wniosek taki narzuca się tym bardziej, że w innych sprawach Sąd przyznał, iż uczestnictwo w kartelu zostało przerwane w przypadku braku kontaktów lub zachowań o znamionach zмовы przez okres krótszy niż rok lub okres szesnastu miesięcy.
- 107 Komisja utrzymuje, że zarzut trzeci jest niedopuszczalny ze względu na to, iż kwestia przerwania uczestnictwa Pometonu w kartelu wchodzi w zakres oceny okoliczności faktycznych, a w każdym razie, że zarzut ten jest bezzasadny.

Ocena Trybunału

- 108 Na wstępie, co się tyczy dopuszczalności zarzutu trzeciego, z jednej strony należy przypomnieć, że kwestia rozkładu ciężaru dowodu, mimo iż może ona mieć wpływ na ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd, stanowi kwestię prawną (wyrok z dnia 6 stycznia 2004 r., BAI i Komisja/Bayer, C-2/01 P i C-3/01 P, EU:C:2004:2, pkt 61). Wynika z tego, że w zakresie, w jakim Pometon zarzuca zasadniczo Sądowi odwrócenie ciężaru dowodu co do czasu trwania jego uczestnictwa w naruszeniu, zarzut ten jest dopuszczalny.
- 109 Z drugiej strony, podnosząc, że jego uczestnictwo w naruszeniu zostało przerwane, Pometon dąży do uzyskania nowej oceny okoliczności faktycznych, która zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 50 niniejszego wyroku nie wchodzi w zakres kompetencji Trybunału w postępowaniu odwoławczym. Wynika z tego, że w tym zakresie zarzut trzeci jest niedopuszczalny.
- 110 Przede wszystkim, co się tyczy zasadności tego zarzutu, w zakresie, w jakim uznano go za dopuszczalny, należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż w większości przypadków istnienie praktyki antykonkurencyjnej lub porozumienia antykonkurencyjnego musi zostać wywnioskowane na podstawie szeregu zbiegów okoliczności i poszlak, które rozpatrywane łącznie mogą stanowić –

w braku innego spójnego wytłumaczenia – dowód naruszenia reguł konkurencji (wyrok z dnia 6 grudnia 2012 r., Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 70 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 111 Takie poszlaki i zbiegi okoliczności, gdy są oceniane całościowo, pozwalają na wykazanie nie tylko istnienia zachowań lub porozumień antykonkurencyjnych, ale również czasu trwania ciągłego zachowania antykonkurencyjnego oraz okresu stosowania porozumienia zawartego z naruszeniem reguł konkurencji (wyrok z dnia 6 grudnia 2012 r., Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 71 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 112 Co się tyczy braku dowodu na istnienie porozumienia w pewnych konkretnych okresach lub przynajmniej na jego wykonywanie przez przedsiębiorstwo w danym okresie, należy przypomnieć, że fakt, iż taki dowód nie został przedstawiony dla pewnych konkretnych okresów, nie stoi na przeszkodzie temu, by naruszenie to było postrzegane jako wykazane w całościowym okresie dłuższym niż te konkretne okresy, gdy takie stwierdzenie opiera się na obiektywnych i zgodnych poszlakach. W przypadku naruszenia trwającego kilka lat okoliczność, że kartel przejawiał działalność w różnych okresach z krótszymi lub dłuższymi przerwami, pozostaje bez wpływu na istnienie tego kartelu, o ile poszczególne działania, które składają się na to naruszenie, służą osiągnięciu tego samego celu i wpisują się w ramy naruszenia o jednolitym i ciągłym charakterze (wyrok z dnia 6 grudnia 2012 r., Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 113 Z orzecznictwa wynika również, że milcząca zgoda na niezgodną z prawem inicjatywę, bez publicznego zdystansowania się do jej treści lub bez zawiadomienia o niej władz administracyjnych, zachęca do kontynuowania naruszenia i utrudnia jego wykrycie. Współudział ten stanowi bierny rodzaj uczestnictwa w naruszeniu, który może być podstawą uznania odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa (wyrok z dnia 6 grudnia 2012 r., Komisja/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 114 Z orzecznictwa tego wynika, że Komisja może uznać, iż naruszenie lub uczestnictwo przedsiębiorstwa w naruszeniu nie zostało przerwane, nawet jeśli nie posiada ona dowodów naruszenia w odniesieniu do pewnych konkretnych okresów, w sytuacji gdy poszczególne działania, które składają się na to naruszenie, służą osiągnięciu tego samego celu i mogą wpisywać się w ramy naruszenia o jednolitym i ciągłym charakterze oraz gdy dane przedsiębiorstwo nie powołało się na poszlaki lub dowody świadczące o tym, że – przeciwnie – naruszenie lub jego uczestnictwo w nim nie było kontynuowane w trakcie tych okresów.
- 115 W tym wypadku należy zaznaczyć, że w pkt 266 i 267 zaskarżonego wyroku, które nie zostały zakwestionowane w ramach niniejszego odwołania, Sąd po zbadaniu podniesionego przed nim zarzutu drugiego stwierdził, że Komisja ustaliła odpowiedzialność Pometonu w ramach jednolitego i ciągłego naruszenia będącego przedmiotem spornej decyzji, bez zbadania na tym etapie czasu trwania jego udziału w tym naruszeniu.
- 116 W tym ostatnim względzie, w ramach przysługującego Sądowi uprawnienia do swobodnej oceny okoliczności faktycznych, stwierdził on w pkt 304 tego wyroku – przy czym stwierdzenie to nie zostało zakwestionowane na etapie odwołania – że Komisja wykazała, iż Pometon uczestniczył bezpośrednio w kontaktach mających znamiona zмовы, dotyczących obu części kartelu między dniem 3 października 2003 r. a dniem 18 listopada 2005 r. oraz w okresie dwóch miesięcy przed wyjściem z rynku w dniu 16 maja 2007 r., lecz instytucja ta nie dysponowała żadnym dowodem na kontakty antykonkurencyjne, w których miałby uczestniczyć Pometon, w okresie od dnia 18 listopada 2005 r. do marca 2007 r. (zwanym dalej „rozpatrywanym okresem”).
- 117 W pkt 308 zaskarżonego wyroku Sąd orzekł jednak, że zważywszy na szczególne cechy kartelu, a mianowicie automatyczne stosowanie dopłaty z tytułu złomu i brak ustrukturyzowanej organizacji kontaktów między uczestnikami służących wprowadzaniu w życie koordynacji dotyczącej klientów

indywidualnych, jako że kontakty ad hoc miały miejsce wyłącznie w przypadku sporów, brak kontaktów o znamionach zмовy między Pometonem a pozostałymi stronami tego kartelu w rozpatrywanym okresie nie pozwala uznać, że Pometon przerwał swe uczestnictwo w rzeczonym kartelu. W pkt 309 tego wyroku Sąd dodał, że Pometon nie przedstawił żadnego dowodu, który pozwalałby przyjąć, że kontakty o znamionach zмовy były jednak niezbędne do kontynuowania jego uczestnictwa w kartelu bez przerwy.

- 118 Z powyższego wynika, że Sąd jasno przedstawił powody, dla których uznał, że uczestnictwo Pometonu w jednolitym i ciągłym naruszeniu nie zostało przerwane w trakcie rozpatrywanego okresu. Należy zatem oddalić argumenty Pometonu dotyczące naruszenia obowiązku uzasadnienia.
- 119 Z zaskarżonego wyroku wynika również, że Sąd oparł swą ocenę czasu trwania uczestnictwa Pometonu w naruszeniu na niezakwestionowanym w ramach niniejszego odwołania stwierdzeniu, po pierwsze, że Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem mające znamiona zмовy kontakty, w których uczestniczył Pometon, przed rozpatrywanym okresem i po nim, po drugie, że stosowanie dopłaty z tytułu złomu było automatyczne i nie wymagało kontaktów, a po trzecie, że obie części kartelu były ze sobą ściśle powiązane. Sąd zasadniczo wywnioskował z tych okoliczności, że Komisja mogła uznać, iż Pometon nieprzerwanie uczestniczył w jednolitym i ciągłym naruszeniu w rozpatrywanym okresie, nie pozbawiając tego przedsiębiorstwa możliwości wykazania, że uczestnictwo to zostało przerwane, przy czym Pometon nie powołał żadnego dowodu ani argumentu, który pozwalałby wykazać, że uczestnictwo to zostało przerwane.
- 120 Nie naruszając reguł w dziedzinie ciężaru dowodu, Sąd nie naruszył zatem zasad dotyczących ciężaru dowodu, gdy na podstawie orzecznictwa przypomnianego w pkt 110–114 niniejszego wyroku uznał, że Pometon uczestniczył w sposób ciągły w zarzucanym mu zachowaniu noszącym znamiona naruszenia.
- 121 W świetle całości powyższych rozważań zarzut trzeci należy w części odrzucić jako niedopuszczalny, a w części oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu czwartego

Argumentacja stron

- 122 W zarzucie czwartym Pometon utrzymuje, że w pkt 365–396 zaskarżonego wyroku Sąd naruszył zasadę równego traktowania i obowiązek uzasadnienia, gdy zmienił kwotę nałożonej na to przedsiębiorstwo grzywny.
- 123 Pometon zwraca uwagę, że Sąd ustalił kwotę tej grzywny, odstępując od metody zastosowanej przez Komisję w celu ustalenia wskaźnika dodatkowej obniżki na podstawie pkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien. Z analizy trzech czynników wskazanych w pkt 376 zaskarżonego wyroku, a w szczególności z pkt 379–383, 386, 387 i 390 tego wyroku, wynika zdaniem Pometonu, że mimo iż przypisywane mu naruszenie miało mniejszą wagę niż naruszenie popełnione przez spółkę Winoa, Sąd przyznał Pometonowi współczynnik obniżki wynoszący 75%, a więc taki sam jak ten, który Komisja przyznała spółce Winoa.
- 124 Sąd potraktował zatem w ten sam sposób dwie różne sytuacje, nie przedstawiając obiektywnego uzasadnienia tego zróżnicowanego traktowania, a tym samym naruszył zasadę równego traktowania.
- 125 Pometon dodaje, że w pkt 382 i 386 zaskarżonego wyroku Sąd przyznał, iż sytuacja tego przedsiębiorstwa jest podobna do sytuacji spółki MTS, która skorzystała z obniżki o 90%. Jedynym elementem odróżniającym oba te przedsiębiorstwa jest ich wielkość, która nie może jednak sama w sobie uzasadniać znacznej różnicy pomiędzy zastosowanymi wobec nich poziomami obniżki.

- 126 Wobec tego poziom obniżki przyznanej Pometonowi powinien mieścić się w przedziale od 75% do 90%.
- 127 Komisja podnosi, że zarzut czwarty jest niedopuszczalny, a w każdym razie bezzasadny.
- 128 Zdaniem Komisji zarzut ten jest niedopuszczalny, ponieważ w rzeczywistości zmierza on do tego, by Trybunał dokonał kontroli co do istoty grzywny ustalonej przez Sąd, co wykracza poza zakres kompetencji przyznanych Trybunałowi. Nie może on bowiem zastąpić ze względów słuszności własną oceną oceny Sądu, który w ramach nieograniczonego prawa orzekania orzeka o kwotach grzywien nakładanych na przedsiębiorstwa za naruszenie prawa Unii. Jest tak tym bardziej w sytuacji, gdy Sąd skorzystał z przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania, aby samodzielnie zagwarantować poszanowanie zasady równego traktowania.
- 129 Co do istoty Komisja zwraca uwagę, że w następstwie stwierdzenia nieważności spornej decyzji zadaniem Sądu było – o czym przypominał on w pkt 369 zaskarżonego wyroku – określenie odpowiedniej wysokości wyjątkowego dostosowania kwoty podstawowej grzywny z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy.
- 130 W tym kontekście z pkt 376 zaskarżonego wyroku wynika, że w odniesieniu do każdego z poszczególnych badanych czynników Sąd rzeczywiście porównał indywidualną odpowiedzialność i sytuację Pometonu z odpowiedzialnością i sytuacją pozostałych stron kartelu. Komisja uważa, że Sąd posłużył się kryteriami dotyczącymi wagi i czasu trwania uczestnictwa Pometonu w naruszeniu w celu upewnienia się co do proporcjonalności grzywny.
- 131 Okoliczność, że współczynnik procentowy obniżki grzywny Pometonu jest niższy od współczynnika zastosowanego wobec spółki MTS, nie wystarcza, aby wykazać niezgodne z prawem traktowanie i niespójność uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Z pkt 390 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Sąd oparł się w tym względzie na obrocie Pometonu, który znacznie przewyższa obrót spółki MTS, wobec czego te dwa przedsiębiorstwa nie znajdowały się w porównywalnych sytuacjach ze względu na ich rozmiar, a tym samym wagę uczestnictwa każdego z nich w naruszeniu. Komisja wyjaśnia zatem, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem całkowity obrót przedsiębiorstwa stanowi wskazówkę, aczkolwiek przybliżoną i niedoskonałą, co do jego wielkości i siły gospodarczej.
- 132 Zdaniem Komisji poszanowanie zasady równego traktowania wymaga uwzględnienia wszystkich elementów charakteryzujących dane przedsiębiorstwo w porównaniu z innym, podczas gdy bezpośrednie i przykładowe porównanie dwóch sankcji nie ma w tym względzie znaczenia. Sąd nie naruszył zatem zasady równego traktowania, przyznając Pometonowi taki sam współczynnik obniżki kwoty podstawowej grzywny jak ten zastosowany wobec spółki Winoa.
- 133 Zastosowanie tego samego współczynnika wobec tych dwóch przedsiębiorstw wynika zresztą z wyższego stopnia koncentracji sprzedaży spółki Winoa w stosunku do sprzedaży Pometonu. W załączniku B/2 do odpowiedzi na skargę Komisja przedstawiła w tym kontekście tabelę podsumowującą dokonane obliczenia.
- 134 Komisja utrzymuje wreszcie, że Sąd uzasadnił w sposób wymagany prawem swą decyzję w kwestii ustalenia kwoty grzywny.

Ocena Trybunału

– Uwagi wstępne

- 135 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z art. 261 TFUE i z art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 Sąd posiada nieograniczone prawo orzekania w odniesieniu do kwestii grzywien nakładanych przez Komisję.
- 136 Sąd jest zatem uprawniony, poza zwykłą kontrolą zgodności grzywien z prawem, do zastąpienia oceny Komisji własną oceną i w konsekwencji do uchylenia, obniżenia lub podwyższenia nałożonej grzywny lub okresowej kary pieniężnej (wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja, C-89/11 P, EU:C:2012:738, pkt 124 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 137 Nie jest natomiast zadaniem Trybunału, gdy rozstrzyga on kwestie prawne w postępowaniu odwoławczym, zastępowanie ze względów słuszności własną oceną oceny dokonanej przez Sąd, który w ramach nieograniczonego prawa orzekania orzekł w przedmiocie wysokości grzywien nałożonych na przedsiębiorstwa z powodu naruszenia przez nie prawa Unii. Jedynie gdyby Trybunał uznał, że poziom sankcji jest nie tylko nieodpowiedni, ale także nadmierny, wręcz nieproporcjonalny, należałoby stwierdzić, że doszło do naruszenia prawa przez Sąd ze względu na nieodpowiedni charakter wysokości grzywny (wyroki: z dnia 22 listopada 2012 r., E.ON Energie/Komisja, C-89/11 P, EU:C:2012:738, pkt 125, 126 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 25 lipca 2018 r., Orange Polska/Komisja, C-123/16 P, EU:C:2018:590, pkt 115).
- 138 Ponadto w myśl utrwalonego orzecznictwa na wykonującym nieograniczone prawo orzekania Sądzie spoczywają pewne obowiązki, do których należy obowiązek uzasadnienia ciążyący na nim na mocy art. 36 statutu Trybunału, mającym zastosowanie do Sądu na mocy art. 53 akapit pierwszy tego statutu, a także zasada równego traktowania. Wykonywanie prawa nieograniczonego orzekania przy ustalaniu kwoty nakładanych na przedsiębiorstwa grzywien nie może bowiem pociągać za sobą dyskryminacji poszczególnych uczestniczących w naruszeniu reguł konkurencji podmiotów (zob. podobnie wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., Komisja/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo).

– W przedmiocie dopuszczalności zarzutu czwartego

- 139 Komisja podnosi, że zarzut czwarty jest niedopuszczalny w zakresie, w jakim zwrócono się w nim do Trybunału o dokonanie kontroli co do istoty kwoty grzywny ustalonej przez Sąd.
- 140 Argumentacja ta jest efektem błędnego rozumienia tego zarzutu.
- 141 Z argumentacji Pometonu przedstawionej na poparcie tego zarzutu wynika bowiem, że nie zmierza ona do podważenia, ze względów dotyczących braku słuszności lub nieodpowiedniego charakteru, kwoty grzywny nałożonej na to przedsiębiorstwo przez Sąd w ramach przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania, co w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 137 niniejszego wyroku nie należy do kompetencji Trybunału orzekającego w przedmiocie odwołania. Przeciwnie, wspomniany zarzut jest wyraźnie oparty na naruszeniu przez Sąd zasady równego traktowania i obowiązku uzasadnienia.
- 142 Tymczasem w świetle orzecznictwa przypomnianego w pkt 138 niniejszego wyroku taki zarzut odwołania jest dopuszczalny, wbrew twierdzeniom Komisji, także wtedy, gdy kwotę grzywny ustalił sam Sąd w ramach przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania (zob. podobnie wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., Komisja/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, pkt 77, 81, 85, 86).

143 Należy jeszcze dodać, że tylko na wypadek uwzględnienia przez Trybunał niniejszego zarzutu Pometon zwraca się do niego o wykonanie nieograniczonego prawa orzekania. W tym względzie należy uściślić, że Trybunał może uchylić, obniżyć lub podwyższyć nałożoną grzywnę lub okresową karę pieniężną wyłącznie poprzez wydanie ostatecznego orzeczenia w sporze rozpoznawanym przez Sąd (zob. podobnie wyrok z dnia 21 stycznia 2016 r., Galp Energía España i in./Komisja, C-603/13 P, EU:C:2016:38, pkt 88 i przytoczone tam orzecznictwo).

144 Z powyższego wynika, że zarzut czwarty jest dopuszczalny.

– *Co do istoty*

145 Jak przypomniano w pkt 138 niniejszego wyroku, w ramach wykonywania nieograniczonego prawa orzekania Sąd jest zobowiązany do przestrzegania obowiązku uzasadnienia swych rozstrzygnięć, a także zasady równego traktowania.

146 Wymogi te wiążą Sąd również wtedy, gdy odbiega on od wskazówek określonych przez Komisję w jej wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, które nie mogą wiązać sądów Unii, lecz którymi sądy te mogą kierować się przy wykonywaniu przysługującego im nieograniczonego prawa orzekania (zob. podobnie wyrok z dnia 21 stycznia 2016 r., Galp Energía España i in./Komisja, C-603/13 P, EU:C:2016:38, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo).

147 W zaskarżonym wyroku Sąd, w celu obliczenia kwoty grzywny nałożonej na Pometon, podzielił ocenę Komisji, która posłużyła za podstawę do obliczenia grzywien nałożonych na przedsiębiorstwa uczestniczące w kartelu, z wyjątkiem elementów tej oceny dotyczących stosowania pkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, zgodnie z którym Komisja może, ze względu na szczególne okoliczności danego przypadku lub konieczność osiągnięcia odstraszającego poziomu grzywny w danej sprawie, odstąpić od ogólnej metodologii przedstawionej w tych wytycznych.

148 W tym względzie w pkt 376 i 377 zaskarżonego wyroku Sąd uznał za właściwe uwzględnienie trzech czynników, które – choć częściowo pokrywają się z tymi uwzględnionymi przez Komisję – pozwalają jego zdaniem lepiej określić wagę naruszenia przypisywanego każdej ze stron. Tak więc, porównując sytuację Pometonu z sytuacją pozostałych uczestników kartelu, w pkt 378–382 tego wyroku Sąd zbadał najpierw indywidualną odpowiedzialność Pometonu za uczestnictwo w kartelu, następnie, w pkt 383–387 tego wyroku, przeanalizował konkretny wpływ jego noszącego znamiona naruszenia zachowania na konkurencję cenową i wreszcie, w pkt 388–390 tego wyroku, ocenił rozmiar tego przedsiębiorstwa wynikający z jego całkowitego obrotu.

149 Po wyważeniu tych czynników w pkt 391 i 392 zaskarżonego wyroku Sąd uznał w pkt 393 tego wyroku, że Pometonowi należy przyznać wyjątkową obniżkę w wysokości 75% od kwoty podstawowej grzywny. Poziom tej obniżki jest – jak twierdzi Pometon – taki sam jak ten, który Komisja przyznała spółce Winoa w decyzji w sprawie ugody.

150 Tymczasem zgodnie z ustaleniami faktycznymi dokonany przez Sąd, których weryfikacja na etapie odwołania nie jest zadaniem Trybunału, należy zaznaczyć, że Pometon i Winoa znajdowały się w odmiennych sytuacjach w świetle zbadanych przez ten sąd czynników. Z ocen zawartych w pkt 382–384 i 390 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Pometon „odegrał[...]” ogólnie bardziej ograniczoną rolę w kartelu” niż spółka Winoa, że jego waga w kontekście naruszenia była zasadniczo mniejsza niż waga spółki Winoa oraz że jego obrót nie osiągał jednej trzeciej wartości obrotu spółki Winoa.

151 W świetle tych okoliczności zadaniem Sądu było przedstawienie powodów, dla których pomimo tej różnicy sytuacji przyznanie Pometonowi obniżki na poziomie identycznym z poziomem, który uzyskała spółka Winoa, było zgodne z zasadą równego traktowania.

152 Uzasadnienie to nie wynika jednak z treści zaskarżonego wyroku. O ile bowiem w pkt 391 i 392 zaskarżonego wyroku Sąd uznał, że różne poziomy obniżki przyznane przez Komisję przedsiębiorstwom będącym adresatami decyzji w sprawie ugody nie mają w tym wypadku znaczenia dla ustalenia poziomu obniżki zastosowanego w odniesieniu do Pometonu, ze względu na to, że wynikają one z metody obliczeniowej, od której zastosowania odstąpił, o tyle nie wyjaśnił on powodów, dla których uznał, iż przyjęty przezeń współczynnik wynoszący 75% jest zgodny z zasadą równego traktowania.

153 Zarzut czwarty należy zatem uwzględnić.

154 W świetle wszystkich powyższych rozważań należy uchylić pkt 2 sentencji zaskarżonego wyroku, w którym Sąd ustalił kwotę grzywny nałożonej na Pometon na 3 873 375 EUR, oraz pkt 4 sentencji tego wyroku, w którym Sąd orzekł w przedmiocie kosztów, i oddalić odwołanie w pozostałym zakresie.

W przedmiocie skargi przed Sądem

155 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przypadku uchylenia orzeczenia Sądu Trybunał może wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala.

156 Tak właśnie jest w niniejszej sprawie, ponieważ Trybunał dysponuje wszystkimi informacjami niezbędnymi do wydania orzeczenia w sprawie.

157 Należy jednak uściślić zakres kontroli Trybunału. W tym względzie należy stwierdzić, że w świetle pkt 154 niniejszego wyroku zaskarżony wyrok został uchylony w zakresie, w jakim w pkt 2 sentencji Sąd ustalił kwotę grzywny nałożonej na Pometon na 3 873 375 EUR. Do Trybunału należy zatem zbadanie sprawy jedynie w zakresie, w jakim dotyczy ona żądania obniżenia kwoty grzywny.

158 W wykonaniu nieograniczonego prawa orzekania przyznanego Trybunałowi w art. 261 TFUE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 należy zatem orzec w przedmiocie kwoty grzywny, którą powinien zostać obciążony Pometon (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 listopada 2014 r., *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 21 stycznia 2016 r., *Galp Energía España i in./Komisja*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, pkt 87).

159 W tym względzie należy przypomnieć, że Trybunał, wydając orzeczenie ostateczne w sprawie, na podstawie art. 61 akapit pierwszy zdanie drugie swego statutu, ma prawo w ramach wykonywania swojego prawa nieograniczonego orzekania zastąpić ocenę Komisji swoją oceną i w konsekwencji uchylić, zmniejszyć lub zwiększyć nałożoną grzywnę lub okresową karę pieniężną (wyrok z dnia 21 stycznia 2016 r., *Galp Energía España i in./Komisja*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, pkt 88 i przytoczone tam orzecznictwo).

160 W celu ustalenia kwoty nałożonej grzywny powinien on samodzielnie ocenić okoliczności sprawy i rodzaj rozpatrywanego naruszenia. Zadanie to oznacza, na podstawie art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, uwzględnienie w odniesieniu do każdego ukaranego przedsiębiorstwa wagi rozpatrywanego naruszenia i czasu jego trwania, z poszanowaniem zasad w szczególności uzasadnienia, proporcjonalności, indywidualizacji kar i równego traktowania, przy czym Trybunał nie jest związany wskazówkami określonymi przez Komisję w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, mimo że sądy Unii mogą kierować się tymi wskazówkami w ramach wykonywania przysługującego im nieograniczonego prawa orzekania (wyrok z dnia 21 stycznia 2016 r., *Galp Energía España i in./Komisja*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, pkt 89, 90 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 161 W niniejszej sprawie w celu ustalenia kwoty grzywny, jaka ma zostać nałożona na Pometon, w pierwszej kolejności Trybunał zamierza uwzględnić ustalenie Komisji odnoszące się do określenia kwoty podstawowej grzywny, oszacowanej na 15 493 500 EUR w świetle czasu trwania i wagi naruszenia popełnionego przez Pometon, przed zastosowaniem pkt 37 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien. Abstrahując bowiem od faktu, że ustalenie to nie zostało w żaden sposób podważone, należy uznać, że dla zachowania równego traktowania Pometonu względem pozostałych uczestników kartelu jego zmiana nie jest zasadna.
- 162 W drugiej kolejności w świetle wszystkich informacji zawartych w aktach sprawy i wobec braku sformułowania przez strony konkretnych zastrzeżeń Trybunał zamierza również zgodzić się z dokonaną przez Sąd w pkt 376 zaskarżonego wyroku oceną czynników uwzględnianych przy ocenie współczynnika dodatkowej obniżki oraz z dotyczącymi tej kwestii ocenami porównawczymi dokonanymi przez Sąd w pkt 378–390 tego wyroku.
- 163 Z jednej strony z owych ocen wynika, że w świetle tych czynników i jak zauważył również rzecznik generalny w pkt 123, 124 i 129 opinii, sytuacja Pometonu jest generalnie porównywalna z sytuacją spółki MTS, ponieważ oba te przedsiębiorstwa odegrały względnie ograniczoną rolę w kartelu, a ich ogólna waga w kontekście tego kartelu była również proporcjonalnie niska, jeśli uwzględni się konkretne wartości ich sprzedaży w ramach EOG. Sytuacje obu tych przedsiębiorstw różnią się jednak od siebie, jako że całkowity obrót Pometonu za rok 2006 (99 890 000 EUR) jest znacznie wyższy od obrotu spółki MTS za rok 2009 (25 082 293 EUR), przy czym lata te odpowiadają ostatniemu rokowi uczestnictwa każdego z nich w kartelu.
- 164 W tym względzie – jak wskazał rzecznik generalny w pkt 125 opinii i jak twierdzi Pometon – o ile w celu ustalenia kwoty grzywny można brać pod uwagę zarówno całkowity obrót przedsiębiorstwa, który stanowi wskazówkę, aczkolwiek przybliżoną i niedoskonałą, co do wielkości tego przedsiębiorstwa i jego siły gospodarczej, jak i obrót uzyskany z towarów będących przedmiotem naruszenia, który może w związku z tym stanowić wskazówkę co do rozmiaru tego naruszenia (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 czerwca 2005 r., Dansk Rørindustri i in./Komisja, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, pkt 257; a także z dnia 12 listopada 2014 r., Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 54), o tyle nie można przypisywać temu obrotowi nieproporcjonalnie dużego znaczenia w stosunku do innych kryteriów oceny (wyrok z dnia 28 czerwca 2005 r., Dansk Rørindustri i in./Komisja, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, pkt 257).
- 165 Z drugiej strony, jak wynika z pkt 150 niniejszego wyroku, Pometon i spółka Winoa znajdują się w odmiennych sytuacjach w świetle wszystkich czynników zbadanych przez Sąd.
- 166 W tym stanie rzeczy, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności niniejszej sprawy, należy uznać, że słuszna ocena tych okoliczności wymaga, aby do obliczonej przez Komisję kwoty podstawowej zastosować dodatkową obniżkę w wysokości 83%. W konsekwencji kwotę grzywny nałożonej na Pometon należy ustalić na 2 633 895 EUR.

W przedmiocie kosztów

- 167 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, rozstrzyga on również o kosztach.
- 168 Zgodnie z art. 138 § 1 tego samego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Artykuł 138 § 3 tego regulaminu stanowi jednak, że w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron Trybunał może postanowić, że każda ze stron pokryje własne koszty.

169 W niniejszej sprawie, po pierwsze, jako że żądania przedstawione przez Pometon w postępowaniu odwoławczym zostały częściowo uwzględnione, należy orzec, że każda ze stron pokrywa własne koszty związane z tym postępowaniem.

170 Po drugie, ponieważ żądania każdej ze stron zostały częściowo oddalone w postępowaniu przed Sądem, każda z nich powinna ponieść własne koszty związane z tym postępowaniem.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Punkty 2 i 4 sentencji wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 28 marca 2019 r., Pometon/Komisja (T-433/16, EU:T:2019:201), zostają uchylone.
- 2) Odwołanie zostaje oddalone w pozostałym zakresie.
- 3) Kwotę grzywny nałożonej na Pometon SpA w art. 2 decyzji Komisji C(2016) 3121 final z dnia 25 maja 2016 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 TFUE oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa AT.39792 – Stalowe materiały ściernie) ustala się na 2 633 895 EUR.
- 4) Każda ze stron pokrywa własne koszty związane zarówno z niniejszym postępowaniem, jak i z postępowaniem pierwszej instancji.

Podpisy